

Sanatorium

Horváth Rita

Magyar Képzőművészeti Egyetem

Képzőművész MA szak, 2. évfolyam

Dr. habil Erőss István DLA, egyetemi tanár

Kutatásom alapja az entrópia meghatározására tett kísérlet, amely számomra évről-évre folyamatosan, új tanulmányozási lehetőséget rejt magában. Célom ennek a rendszernek a feltérképezése, a különféle leágazások vizsgálata és a képzőművészeti kontextusba helyezése. Az eddig vizsgált nyomvonalak szervesen jelentek meg, a kezdeti szakaszában ennek a folyamatnak még a mikroorganizmusok által létrejött bomlás lehetőségei szerepeltek, majd az urbánus közeg és a kiüresedő tér, a hiány és üresség került munkáim középpontjába.

A totális megszűnés vált számomra központi kérdéssé az utóbbi időben, azaz, hogy a bomlás folyamatának van-e végső pontja, elérkezik-e az az állapot, amikor már teljesen megszűnik a megfigyelt dolog vagy átalakult formában fragmentumként továbbra is jelen van. Így az entrópia folyamatával párhuzamosan létrejön és növekszik egy hiány, de ez még az előző állapot módosult verziója vagy már egy külön kezelendő új létformaként van jelen az adott helyen? Számomra a hiány szerepe ezáltal egy mű értelmét adhatja meg, hozzátesz egy olyan feltételezett létezőt, amely ismeretlen. Az üresség megtapasztalása ezekben a folyamatokban az időn kívüliség élményét rejt magában. Ez, a jelen pillanatából való kiszakadás adja munkáim kiindulópontját.

A kép létrehozásának idejében a pusztulás során létrejövő negatív terek érdekelték, maga a hiány jelenléte, az üressé válás fokozatai. Erre a tematikára épülő munkáimnál visszatérő pont volt a környezet megfogalmazásának kérdése, leginkább az a határ érdekelt, ahol már nem fogalmazható meg egyértelműen a hely, amely megjelenik előttünk. Ez a sorozat számomra kísérleti jellegű volt, képenként haladtam az egyre üresebb környezetek felé, úgy hogy mindezt a sötétség mértékével fokoztam.

A fény jelenléte vagy a hiánya által kiváltott benyomásokon keresztül kísérleteztem a helyzetek megjelenítése során. Ennél a sorozatomnál közöspontnak tekinthető a fix pontból érkező fény, mely direkt módon világítja meg az éjszaka homályába vesző hely visszamaradt töredékes képét. Itt már nem a látható tér redukciója érdekelt, hanem a lét vizualizálásának peremre állítása, egy olyan helyzetet teremtve, ahol a látvány elbizonytalanítja a nézőt. Sanatorium című pályamunkám létrejöttének kiindulópontját és alapját adta ez a gondolatiság, melyre a sorozat épült.

A cím utal a megjelenített helyre, egy elmeógyógyintézet és szanatórium medencéje látható. Viszont maga a szanatórium szó utalhat más jellegű bentlakásos intézményekre, ahová regenerálódni, gyógyulni kerülnek be az emberek. Ezt a lehetőséget szerettem volna megtartani, hogy a cím ne határolja be az értelmezési lehetőségeket, adjon egy ösvényt, de

mégse tegye egyértelművé azt. A szanatórium, mint hely kapcsolódik az eddig kutatott kérdéseimhez, ez lehet a hiány megtestesülése, ahogyan minimálisak a külső impulzusok, emellett természetközeli jellege pedig az idő érzékelésünk kibillenését vonja magával.

Munkáimat mindig kutatómunka előzi meg, ahol nagyrészt saját fotókat és részben talált képeket gyűjtök és rendszerezek, a megjelenített medencének egy talált fotó volt a kiindulópontja. Viszont a fotók klasszikus kis méretével szemben számomra fontos volt a léptékváltás, a nagyítás gesztusával újra értelmezem a kép ránk gyakorolt hatását, atmoszférájának tapasztalatát. A vászon sík felületén dominánsan emelkedik ki, de pontosabb az, hogy süllyed be a medence robosztus tömege és formája, ennek a hangsúlyos megjelenítése elsődleges volt számomra, ezáltal a hiány jelenléte felerősödik. A medence mögött feltűnő növényzet belevész a sötét homályba. Az előtérben, szinte a képből kilógva jelenik meg egy korlát, ami elválasztja, de mégis közelívé teszi a látványt.

Maga a kép felépítése során a háttér felvitele meghatározó volt. Már előtte kísérleteztem egy olyan lazúros felület megformálásán, aminek van egy dinamikája, de mégis állandónak hat. Az egységes lefelé irányuló ecsetnyomok lefelé húzást éreztethetnek. A sötét szín tónusa ridegebb hangulatot kölcsönöz és kevésbé teszi átláthatóvá a teret. A fény hiánya szorongató érzést kelt, elbizonytalanít, a megvilágított felületektől következtethetünk a helyre, de nem tud egyértelművé válni.

Erre a homályból előbukkanó térre építettem fel magát a látványt, rétegenként haladva, a hozzánk közelebb lévő felületeknél egyre kidolgozottabban. A medence megmunkálása során több fázisa is kialakult, de szinte az utolsó fázisáig részlegesen látható volt a háttér felülete, nagy foltokban mintha negatív térként jelenne meg. Viszont ez nem volt megfelelő minőségű a többi felület mellett. Úgy éreztem, hogy inkább elvesz a medence mélységéből és töredezetté teszi azt. Viszont az ürességét szerettem volna hangsúlyosan tartani, így sokáig csak a környezetén változtattam, majd végül átfestettem a teljes felületét. Ekkor döntöttem a mély zöld árnyalat mellett, mintha néhol nedves lenne és reflexként visszaverődne a megvilágított falrész a medence aljáról. Az oldalfalak kidolgozását igyekeztem egyszerre reálissá tenni és a részleteit is megjeleníteni, de közben a felületeket friss ecsetnyomokkal létrehozni. A bal oldalon látható szobor alakját és az akörül jelenlévő beton elemeket már kevésbé kidolgozottan, fokozatosan a háttérbe oldódva jelentettem meg.

Az erőteljes megvilágítást egy fix pontból indul, akár egy reflektor vagy valamilyen mobilis fényeszköz projektálná, mintha lenne egy megfigyelő a hátunk mögött. A fény árnyalata hideg fehér, amely még inkább ridegséget és elidegenítést kelt. A fehér tónusok vibrálásával növeltem a kontrasztot a fény nélküli részekkel szemben, az élesen megjelenő árnyékok mellett. Az előtérben elhelyezett korlát a világos tónusa mellett a legélesebben megfestett pontja a képnek, amely határozottan választ el a mögötte lévő tértől, erősítve a medence transzcendens jellegét.

Ebben a megfogalmazásában a helynek az egyetlen élő része a háttérben megjelenő fa. Az idáig létrehozott sorozataimnál a környezet mindig élettelen volt, ha társult is hozzá valamilyen formában növényzet az leginkább vagy vonal-szerűen vagy negatív térként volt jelen. Ezáltal megnyitott egy új irányt is, új kontextus beemelését tette lehetővé az élő növényzet megjelenítése által. Természet közelebbé teszi ezeket a helyzeteket és számomra sugall egy, olyan időtlenséget is, amelyet leginkább elhagyatott helyeken, romos épületeknél érzek és már régóta szeretnék megfogalmazni. Ahogyan ezeket, az ember által épített és a természettől elbirtokolt helyeket újból uralmába keríti a természet, számomra megidézi a fenséges érzését. Egyszerre érzem azt, mintha kiszakadnék az idő mindennapi folyamából, mintha egy időn kívüli síkot tapasztalnék meg és ezzel egyszerre érződik a mindenhol jelenlévő és folytonosan növekvő pusztulás. Az entrópia szüntelen jelen van mindenhol, eluralkodik élön és élettelen. Kikezdi az épített közeget, töredezetté és szétesetté alakítva, akár a dolgot tárgyát képező festményen szereplő medencét is, vagy annak környékét. Az épp egész megreped és láthatóvá válik a mélyén rejlő romlás jelenléte, mely az idő múlásával fokozatosan szétterjedve ural el mindent. Mindeközben a folyamat előrehaladtával egyszerre válik láthatatlanná és mégis egyre láthatóbbá a pusztulás léte. A folyamat során, amikor az enyészet mértéke, szinte egyensúlyi állapotban lép az eredetileg szemlélt dologgal, ekkor még felismerhetjük az eredeti állapot képivilágát, de a pusztulás mértéke már elterjedt annyira, hogy nem tudunk elvonatkoztatni megfigyelt helyzetétől. Eközben, amint ez az átalakulás a szüntelenül halad a pusztulás felé mégis megjelenik a természet jelenléte által az élet csírája. Eleinte csak kis közegekben, majd egyre dominánsabban uralja el a múlt torzóit. A festményen megjelenített helyzetben már a pusztulás halad ebbe az irányba, már egyre töredezettség a valóság képe, de még a természet nem borított el mindent. A dús lombú fa magában áll, viszont kiterjedt lombozata mégis életességet idéz, érzékelteti az eltelt időt, de mégis élőként. Ezekben a pusztuló helyzetekben egyszerre ébreszt szorongást és állít szembe halandóságunkal az

anyag eltűnésének tapasztalata, mint a beton széttöredezése vagy egy épület összeomlása, amint elveszti erejét megidézve ezáltal az elmúlás gondolatát. Ezt a szorongató, nyomasztó hangoltságot oldja fel mégis szemlélői pozíciónk, függetlenségünk a szemlélt dologtól és a természet jelenléte fokozza emelkedetté.

Munkám kiindulópontját ez a pusztulás tapasztalat és hiány megfogalmazására tett kísérlet adta, az üresség megfogalmazása egy hely eltűnése nyomán.